

Nordisk råd
Ved Stranden 18
1061 København K
Danmark

VELFERÐARRÁÐUNEYTIÐ

Velfærðsministeríet

Hafnarhúsinu við Tryggvagötu 1S-150 Reykjavík Ísland
tel.: + (354) 545 8100 fax: + (354) 551 9165
postur@vel.is ministryofwelfare.is

Reykjavík 23. februar 2015

Reference: VEL15020021/06.53.13

Emne: E 12/2014 - Svar på skriftlig spørsmål om synshandicappedes vilkår

Det hänvisas til ovannämnda skriftlige fråge som har följande ordlyd:

1. Hvordan sikrer de nordiske landes regeringer, at synshandicappede ikke diskrimineres, fordi de har vanskeligere ved at kommunikere med offentlige myndigheder end ikke-synshandicappede borgere?
2. Hvilke foranstaltninger har man gennemført for at sikre, at synshandicappede har lige så nemt ved at kommunikere med offentlige myndigheder på nettet, som andre borgere?
2. Er der i de forskellige nordiske lande regler eller praksisser, der sikrer, at synshandicappede borgere i praksis kan afgive deres stemme ved valg i hemmelighed, dvs. uden at evt. ledsagere kan se, hvordan de stemmer?

Av denne anledning önskar de nordiska ländene meddele som följjer:

Island meddelar:

I loven nr.160 fra året 2008 som handler om *Þjónustu- og þekkingarmiðstöð fyrir blinda, sjónskerta og daufblinda einstaklinga* (Midstöð) og er et offentligt institut der hörer til Velferdsministeret sier at: Midstöðin skal utdele hjelpemidler og tilpasse materialer i tilgjengelig form for blinde og svaksynte.

Det betyr at de aller fleste blinde og synshemmede brukere der benytter seg av Midstöðin får utdelt hjelpemidler, som for eksempel: dataprogrammer, elektroniske hjelpemidler og andre hjelpemidler, for å kunne hente informasjon elektronisk fra internettet. I 2011 ble det også produsert en ny islandsk syntetisk stemme med støtte fra de islandske myndigheter men en islandsk syntetisk stemme er meget viktig for et språk som er snakket af så få slik at den almenne borger kan benytte seg af de elektroniske tjenester som

myndighetene tilbyr. På den måten er det med lover garantert at synshemmede og blinde har tilgjengelighet på passende hjelpemidler, programmer, data- og tekniske tjenester og det er islandske staten som har ansvaret for denne tjenesten. Tjenesten er også utført i samarbeid med interesseorganisasjoner som har også støttet de ulike tekniske innovasjoner. Generelt i Island er disse saker noe staten tar seg av men ikke kommunene foruten tekniske hjelpemidler i grunnskolen der er det skolen som kjøper de hjelpemidler som benyttes der.

Hva angår tilgjengelighet til internettet og hjemmesider til offentlige instanser er det generelt i orden. De fleste nettsider er i dag utført slik at det er mulig å bruke syntetisk stemme og leseprogram for å hente informasjon. Likeledes er det foretatt revisjoner på nettsider og tips kan videreformidles for eksempel på www.adgengi.is.

Når det gjelder valg da foregår de ikke i elektronisk form i Island i dag men det ville forandre på mye for blinde og svaksynte mennesker. I dag kan de som er svaksynte få CCTV til bruk på valgsted men det er den lokale valgkommite på hvert sted som har ansvaret for det. Det er også blitt lagd skabeloner med punktskrift slik blinde mennesker kan velge bokstav på stemmesedel. Hver valgkommite har ansvaret for å bestille skabeloner hos trykkeri og det varierer hvem lager de og hvordan de ser ut. Synshemmede og blinde mennesker kan derfor avgi sin stemme uten å være avhengig av å ha noen med seg. Til å gjøre dette mulig behøves gode forebredelser og oversikt over hvor synshemmede mennesker bor og hvor de vil avgi sin stemme. Det finnes i grunn ikke noen regler om hvordan situasjonen på et valgsted skal være for blinde og synshemmede og tilfeldig hvordan dette foregår. Det er likevel tilstede en stor vilje for at det skal gå bra og generelt blir Midstødin kontaktet for ideer og forsøk på å finne løsninger.

Danmark meddelar:

Siden 2010 har der i Danmark foregået en målrettet digitalisering af kommunikation mellem borgerne og offentlige myndigheder, pengeinstitutter m.v.

Man etablerede nemId som er et system, som skal sikre, at information afgivet digitalt er sikret imod ønsket hugging eller at sådan information falder i forkerte hænder eller kan tilgås af uvedkommende.

Da dette system blev etableret, udvikledes samtidig faciliteter, således at personer som anvender skærmlæseprogrammer på deres computer, kunne tilmelde sig et voice response system, således at den nøgle, som genereres til at skabe sikkerhed, oplæses på et selvvalgt telefonnummer. Samtidig kan personer, som er svagsynede, rekvirere nøglekort i magnaprint format.

Siden indførelse af NemId har digitaliseringen i forhold til forvaltningen, den centrale såvel som den kommunale og regionale, rullet frem i årlige bølger. Kommunikation har i vidt omfang foregået gennem E-boks, som har varetaget den digitale håndtering, og pr. 1 november 2014 er det blevet obligatorisk at

oprette en elektronisk postkasse, ligesom der pr. 1. december 2014 er etableret obligatorisk digital selvbetjening.

Dansk Blindesamfund har igennem de senere år haft en forbilledlig kommunikation med digitaliseringsstyrelsen, og vi har haft mulighed for at teste en række programmer og faciliteter.

Dette indebærer dog ikke, at de løsninger, som er blevet udviklet, er tilnærmelsesvis fuldt tilgængelige eller bruervenlige. Såvel formater, strukturer som skemaer og dokumenters udformning har voldt store problemer, og undersøgelser udført i 2013 har vist, at blandt andet formularer udbudt af 25 forskellige leverandører af digitale formularer alle ligger under et acceptabelt tilgængelighedsniveau. Ingen af de 25 udbydere skorede maksimum point på dette område.

Hertil kommer, at mange dokumenter i PDF format er låste billedfiler, som ikke kan tilgås, og altså ikke er tilgængelige.

Svagsynede indicerer, at skrifttyper anvendt på dokumenter fra fx Selvbetjening Danmark er meget vanskelige at læse med kompenserende forstørrelsesprogrammer.

For borgere, som af tekniske, geografiske eller faglige grunde ikke kan betjene de digitale redskaber, er der mulighed for at blive fritaget fra at skulle bruge den elektroniske post.

Udgangspunktet er dog, at information i digital format i princippet giver mulighed for en indsigt og viden om post, information m.v. som aldrig før. Derfor ville det være særdeles ønskeligt, såfremt alle systemer, formularer, skemaer og dokumenter var sikret i et fuldt tilgængeligt format.

Det kræver ganske store IT færdigheder at håndtere den digitale kommunikation i dagens Danmark.

For så vidt angår tilgange til offentlige hjemmesider, viser vurderinger af området, at meget få af disse opfylder de WAI krav, som skulle indebære, at borgere fx med et synshandicap kan navigere, hente information, søge efter ønskede oplysninger m.v. Det forholder sig i høj grad, at brug af en række grafiske formater, videosekvenser m.v. gør de allerfleste hjemmesider utilgængelige.

(Et kort notat om problemstillingen generelt er føjet til besvarelsen, som belyser de generelle udfordringer, som borger med et synshandicap oplever bl.a. i forhold til hjemmesider. Sandheden er, at såfremt disse konstrueres med respekt af enkelte principper og overholdende givne normer, så ville personer med et synshandicap meget lettere kunne tilgå sådanne sider.

Der synes også i forhold til EU regelgivning at være en stor træghed i fremme af direktivforslag, som skulle forbedre tilgang til offentlige hjemmesider. En af anstødsstenene er de ønsker, som bl.a. synshandicappede har fremsat om at de mobile platforme også skulle omfattes af krav om tilgængelighed.

Generelt kan man sige, at mobile platforme, som føle af deres mere simple udformning, udgør en mulighed for i mange henseender at kunne håndtere digital kommunikation mere succesfuld end tilfældet er via computeren.

Hvad angår valg og afstemninger, har der i adskillige år været debat om at gøre forsøg med elektronisk afstemninger / valg. Det er dog hidtil stort set forblevet ved snakken og enkelte pilotforsøg.

I Danmark kan en synshandicappet borger derfor ikke helt selvstændigt sætte sit kryds, men må gøre brug af seende assistance. Indtil 2009 kunne man vælge sin seende ledsager i stemmeboksen, men efter 2009 ændrede man, til vores store utilfredshed – reglerne, således at også borger med et synshandicap skal have valgtilforordnede med ind i stemmeboksen for at det kan sikres, at ledsageren sætter krydset der, hvor den synshandicappede borger ønsker det. Dett indebærer, at ”naboen” i stemmebokse ved siden af tydeligt kan høre, hvad man stemmer på, og der er derfor en stor utilfredshed med denne tilstand, som Dansk Blindesamfund og dens medlemmer opfatter som en krænkelse af stemmehemligheden og personlig integritet. Vi ønsker tilstand ført tilbage til tiden før ændringen i stemmereglene i 2009.

Der arbejdes med forskellige systemer, som skal kunne gøre elektronisk afstemning, bl.a. for synshandicappede mulig, og der introduceres forskellige danske og udenlandske systemer, men krav om transparente systemer med fysisk reproducerbare kopier af den enkelte afstemning stiller sig i vejen for en hurtig og smidig løsning.

Norge meddelar:

Hvordan sikrer Norge at synshemmede ikke diskrimineres når mer og mer av kommunikasjonen mellom offentlige myndigheter og borgerne digitaliseres?

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne; LOV-2013-06-21-61 (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) trådte i kraft 1. januar 2009, og har som formål å

Fremme likestilling uavhengig av funksjonsevne. Likestilling innebærer:

- a) likeverd,
- b) like muligheter og rettigheter,
- c) tilgjengelighet og
- d) tilrettelegging.

Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapt funksjonshemmede barrierer og hindre at nye skapes.

Aktuell i denne sammenheng er lovens § 14.:

Særlig om universell utforming av IKT

Med informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) menes teknologi og systemer av teknologi som anvendes til å uttrykke, skape, omdanne, utveksle, lagre, mangfoldiggjøre og publisere informasjon, eller som på annen måte gjør informasjon anvendbar.

Nye IKT-løsninger skal være universelt utformet. Denne plikten inntreer tolv måneder etter at det foreligger standarder eller retningslinjer for innholdet i plikten, jf. fjerde ledd. Alle IKT-løsninger skal være universelt utformet fra 1. januar 2021. Håndhevingsorganet utpekt etter § 29 kan gi dispensasjon fra fristene dersom det foreligger særlig tungtveiende grunner.

Plikten gjelder IKT-løsninger som underbygger virksomhetens alminnelige funksjoner og som er hovedløsninger rettet mot eller stillet til rådighet for allmennheten.

Kongen gir forskrifter med nærmere bestemmelser om avgrensning av virkeområdet og innholdet i plikten til universell utforming av IKT-løsninger. (FOR-2013-06-21-732).

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) skal være pådriver for universell utforming på internett.

Difi gjennomfører årlig en vurdering av kvaliteten på ca. 700 offentlige nettsted. I tillegg brukes resultatene fra evalueringen som utgangspunkt for veiledning og prosjekter innrettet for kvalitetsforbedring av offentlige nettsteder. Resultatet fra vurderingene viser jevn forbedring av kvaliteten på nettstedene (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 2011: Statusrapport 2009, Norge universelt utformet 2025. Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009-2013).

Har Norge regler eller praksis som sikrer at synshemmede kan avgi stemme ved valg uten at ledsager kan se hva vedkommende stemmer?

Valgforskriften inneholder særlige bestemmelser om tilgjengelighet til lokalene som benyttes ved forhåndsstemmegivning (§ 26) og ved stemmegivning på valgtinget (§ 30). I disse bestemmelsene beskrives retten til adgang til valglokaler for personer med nedsatt funksjonsevne og adgangen til å stemme for blinde og svaksynte uten hjelp fra andre. Tilsvarende bestemmelser gjelder også for valg til Sametinget.

Det 2006 utga Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet en veileder med informasjon til valgstyrene om hva de bør tenke gjennom når de skal planlegge og å gjennomføre valg, slik at alle stemmeberettigede innbyggere skal ha mulighet til å stemme. Den inneholder også informasjon til valgmedarbeiderne med sjekklister som vektlegger løsninger som vil gi tilgjengelighet for mennesker med ulike typer funksjonsnedsettelse.

Veilederen er ett av produktene fra prosjektet "Funksjonshemmedes muligheter for å delta i valg og utøve sine rettigheter som folkevalgt".

Finland meddelar:

Tjänster för synskadade

Synskadade har rätt till hjälpmedel som beviljas som medicinsk rehabilitering. Dessa beviljas av centralsjukhusen och hälsocentralerna. Övriga instanser som beviljar hjälpmedel är Fpa

(Folkpensionsanstalten), kommunernas socialväsande, utbildningsväsendet och försäkringsbolagen, beroende på individens situation.

Tillämpningsområdet för lagen om likabehandling har den 1.1.2015 utvidgats till att gälla diskriminering i all offentlig och personlig verksamhet förutom familjeliv och utövning av religion. Lagen har utökat metoderna med vilka likabehandling främjas och i.o.m. lagen har en ny likabehandlingsombudsman installerats. Vidare har en jämlikhets- och likabehandlingsnämnd tillsatts.

För personer med funktionsnedsättning gäller lagen om likabehandling förutom arbetsliv och utbildning även tjänster. Lagen förbjuder diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Lagen förpliktar till rimliga anpassningar för att säkra likabehandlingen av personer med funktionsnedsättning. Att försumma dessa rimliga anpassningar är enligt lagen diskriminering. Till befattningsbeskrivningen för den nya likabehandlingsombudsmannen hör även främjandet av likabehandling av personer med funktionsnedsättning samt förebyggandet av diskriminering.

Enligt socialvårdslagen (som får laga kraft 1.4.2015) bör all information om socialtjänster (hur man ansöker om dem och på vilka grunder de beviljas) vara lättillgänglig och lättförståelig. Den nya kommunlagen behandlas som bäst av riksdagen. Enligt lagen bör kommunen använda ett klart och lättförståeligt språk i sin kommunikation med invånarna och beakta behoven hos de olika befolkningsgrupperna i kommunerna.

JHS-systemets rekommendationer för informationsförvaltningen inom den statliga och kommunala förvaltningen:

Syftet med den här rekommendationen är att ge allmänna rekommendationer för organisationer inom statlig och kommunal förvaltning. Rekommendationerna gäller webbaserade tjänster (Internet-sidor och olika slags kundtjänster) och deras planering, utveckling och upprätthållning. JHS-rekommendationerna och deras goda praxis bör beaktas i webbtjänsternas utvecklingsprocess. Detta gäller planering av webbtjänsten, upphandling av webbtjänsten, förverkligande av webbtjänsten samt ibruktage, upprätthållande och vidareutveckling av tjänsten.

Att rösta i val

I Finland kan en synskadad person rösta självständigt om han/hon kan skriva kandidatens nummer med arabiska siffror på röstningssedeln. En synskadad person har alltid rätt att använda en assistent vid omröstning, som kan skriva röstningsnumret på röstsedeln. Den synskadade kan också rösta hemma (hemmaröstning), om han/hon anmäler detta till sin kommuns centralvalnämnd i förväg. Valtjänstemännen har hand om hemmaröstningen. I samband med hemmaröstningen kan den synskadade även använda assistent vid omröstningen.

För tillfället används inga verktyg i Finland, som gör det möjligt för synskadade att rösta helt själv. Arbetsgruppen som sammankallats av Justitieministeriet funderar som bäst på möjligheterna med elektronisk omröstning. Elektronisk omröstning är möjligt tid.

Sverige meddelar:

Svar frå Sverige saknas.

Eygló Harðardóttir
Social- og boligminister